

2. הרכב ועבודת ועדת הביקורת

2.1 עצמאות ועדת הביקורת

- 2.1.1 דוחותיה הכספיים של חברה והדיווחים הנלווים להם הינם בגדר תעודת הזהות שלה. תעודה אשר בלעדיה לא תוכל החברה לדור בשוק ההון ואף לא בשווקים הכלכליים האחרים. הדוחות הכספיים המבוקרים, הערוכים על פי השפה המוסכמת של כללי חשבונאות מקובלים והדוחות הנלווים להם, מספקים את אמצעי הקשר היעיל, המקיף, השיטתי והאמין ביותר בין החברה לבין קשת המשתמשים בדוחות - בעלי מניות, גורמים מממנים, ספקים, לקוחות, עובדים, רשויות פיקוח ורבים אחרים. הדוחות הכספיים משמשים גורמים אלה לקבלת החלטות כלכליות מסוגים שונים ומגוונים, ולהערכת המנהלים וקביעת תגמולם ומהווים רכיב מכריע במערך הממשל התאגידי וקבלת אחריות (Accountability). לדוחות הכספיים מתווספים יתר דיווחי החברה על פי חוק ניירות ערך ויחדיו מקנים למשקיע את המידע הדרוש לו לצורך הבנת פעילותה ומצב עסקיה. להלן יקראו הדוחות הכספיים ויתר דיווחי החברה על פי דין, יחדיו, "דיווחי החברה".
- 2.1.2 ההכנה של דיווחי החברה סבוכה במיוחד. איכות דיווחי החברה תלויה במערכות הדיווח הפנימית בחברה, ביושרה ובמקצועיות של ההנהלה, בכללי החשבונאות המיושמים בהם וכן באיכות רואה החשבון המבקר ויתר יועצי החברה. לדירקטוריון יש השפעה רבה וישירה על כל אחד ואחד מרכיבי פונקציות יצור הדוחות שלעיל והוא גם "שחקן הווטו" אשר ברצותו יאשר את דיווחי החברה וברצותו יורה לתקנם. ומכאן, חשיבותו המכרעת של הדירקטוריון ביחס לדיווחי החברה.
- 2.1.3 לדעת הועדה תחומי הדיווח ותהליך הביקורת הינם תחום מפתח באחריות הדירקטוריון כולו, ועל כל הדירקטורים ליטול חלק פעיל באישור דיווחי החברה. מעורבות הדירקטוריון כולו באישור מסמכי גילוי כה משמעותיים יכולה להגביר את משקלם גם ככלי פיקוחי פנימי מרכזי בחברה. בלשון אחר, איכות פעולתו של הדירקטוריון בקשר עם דיווחי החברה הינה מרכיב קריטי בתהליך הממשל התאגידי הכולל.
- 2.1.4 ועדות דירקטוריון יכולות להגביר באופן משמעותי את אפקטיביות פעולתו של הדירקטוריון בתחומים השונים ובמיוחד בתחום דיווחי החברה והבקורות הפנימיות הקיימות בקשר עמם. ועדה ייעודית שתבצע

עבודה מקדימה בנושא תוביל לבחינה מדוקדקת ועניינית יותר של נושאי דיווח, גילוי ובקרה, וכן תייעל את תהליך קבלת ההחלטות בדירקטוריון. צורת פעולה זו תאפשר לדירקטוריון לנצל באופן מרבי מיומנויות, ידע וניסיון של דירקטורים מקרבו. כינונה של ועדה יעילה בתחומים אלו יתרום תרומה משמעותית לחברה ולאפקטיביות של הממשל התאגידי בה.

2.1.5 על מאפייניה והרכבה של ועדה שכזו להבטיח כשירות חברה בשני משורים, האחד- מיומנות מצרפית גבוהה והבנה בנושאים עסקיים, חשבונאיים, בקרה פנימית ודוחות כספיים, באופן המאפשר להם להבין לעומק את דיווחי החברה ולהעלות על סדר היום של הועדה שאלות וסוגיות בקשר לדיווחי החברה, והשני- יכולתם לערוך בחינה עצמאית, אובייקטיבית וללא הטיית של התהליכים השונים הקשורים בדיווח, בקרה פנימית והקשר עם רואה החשבון המבקר.

2.1.6 יישומן הלכה למעשה של ההמלצות שלהלן משמעותו, כאמור, ייחוד ועדת דירקטוריון לנושאים שזכרו. האחריות לעריכת הדוחות הכספיים ולאישורם הוטלה על הדירקטוריון כולו. אולם, הועדה סבורה כי מן הראוי שועדת דירקטוריון תבצע עבודה מקדימה בנושא. הועדה סבורה כי מטעמי יעילות עדיף להטיל את התפקיד על ועדת הביקורת. הועדה סבורה כי מן הראוי שועדת הביקורת תדון, בנוסף לתפקידיה על פי חוק החברות, בהיבטי הביקורת הפנימית בתאגיד ובביקורת על דיווחי החברה, על מנת להבטיח עריכת הדוחות הכספיים כדן.

בחוק החברות נקבע כי ועדת הביקורת תעמוד על ליקויים בניהול העסקי של החברה ותחליט אם לאשר עסקאות עם בעלי עניין¹⁶. ועדת הביקורת הינה ועדה בעלת תפקיד מרכזי בחשיבותו לפעולתו של הדירקטוריון והינה גם הועדה היחידה שיש חובה (בחברות ציבוריות) להקימה על פי חוק החברות¹⁷. לפיכך, יהא זה מהלך טבעי בחלק מהחברות להרחיב תפקידיה ועיסוקה של הועדה כך שתעמוד גם בהמלצות להלן. בהתאם, נקבעו ההמלצות כך שתחפופנה הוראות חוק קיימות כיום בקשר עם הרכבה ופעולתה של ועדת הביקורת.

אפשרות נוספת שהוצגה בפני הועדה, הנהוגה גם בפרקטיקה, היא כי העבודה המקדימה לאישור דיווחי החברה תוטל על ועדה מיוחדת שתקרא "ועדת מאזן" או כל שם אחר שיציין את תפקידיה. הועדה אינה מתנגדת לכינון ועדת מאזן כאמור, מקום שהדבר יעיל לדעת החברה,

¹⁶ סעיף 117 לחוק החברות.
¹⁷ סעיף 114 לחוק החברות.

ובלבד שבמקרה כאמור הרכב ועדת המאזן, כישורי חבריה ותפקידיה יקבעו בהתאם להמלצות הועדה לעניין דרישות ההרכב והכישורים של ועדת הביקורת (ובהתאם להוראות החוק ביחס לוועדת הביקורת, אליהן מתווספות המלצות הועדה). לפיכך, בכל מקום להלן שיאמר ועדת הביקורת ייקרא גם ועדת מאזן (באם הוקמה).

2.1.7 כאמור, לאור חשיבותה של ועדת הביקורת, וכפן משלים להבטחת עצמאות הדירקטוריון בכללותו (כמפורט לעיל), יש משמעות רבה לעצמאות חברי ועדת הביקורת ולכישוריהם הפיננסיים. חוק החברות קובע בהקשר זה כי מספר חבריה של ועדת הביקורת לא יפחת משלושה וכל הדירקטורים החיצוניים יהיו חברים בה¹⁸. עוד נקבע כי יושב ראש הדירקטוריון וכל דירקטור שמועסק על-ידי החברה או נותן לה שירותים דרך קבע לא יהיו חברים בוועדת ביקורת¹⁹, כמו גם בעל השליטה או קרובו²⁰. אולם, חוק החברות אינו אוסר על מי שמועסק אצל בעל השליטה או בתאגיד קשור – למשל, סמנכ"ל בחברה אם או בחברה אחות – לכהן בוועדת הביקורת (להלן: "גורם קשור").

ביחס לעניין האחרון, כהונת גורם קשור בוועדת הביקורת, נמתחה ביקורת מוצדקת על רקע הימצאותם של שני דירקטורים חיצוניים בלבד בוועדת הביקורת. לאור המלצת הועדה כי רוב חברי ועדת הביקורת יהיו דירקטורים עצמאיים, כמו גם היו"ר, הועדה סבורה כי כהונתם של גורמים קשורים אינה בעייתית באותה מידה. עם זאת, הועדה מציעה כי לאחר תקופת בחינה של אופן תפקודן של ועדות הביקורת בהתאם להמלצות הועדה, משרד המשפטים ישקול, בהתייעצות עם רשות ניירות ערך, האם יש מקום לשנות את החוק בכל הקשור לכהונת גורם קשור בוועדת הביקורת.

בעת גיבוש ההמלצות הביאה הועדה בחשבון התפתחויות משמעותיות בשוקי ההון בעולם ביחס לתפקידיה של ועדת הביקורת והתפתחויות רגולטוריות בקשר עמה, זאת בשים לב להבדלים הקיימים בין השווקים הזרים לבין שוק ההון הישראלי באשר לסמכויותיה ותפקידיה של ועדת הביקורת, ויחסי הגומלין עם הדירקטוריון לרבות לנושא אישור הדוחות הכספיים²¹.

הועדה מדגישה כי אין בהמלצות שלהלן כדי לגרוע מסמכויותיו

¹⁸ סעיף 115(א) לחוק החברות.

¹⁹ סעיף 115(ב) לחוק החברות.

²⁰ סעיף 115(ג) לחוק החברות.

²¹ כאמור בסעיף 1.1.1 לעיל, גם בארה"ב נקבעו דרישות אי תלות מחמירות לעניין תנאי כשירותם של מרבית חברי ועדות המאזן.

ואחריותו של הדירקטוריון כולו בקשר עם הדוחות הכספיים. בנוסף, יודגש כי אחריות הכנת הדוחות הכספיים הנה בראש ובראשונה של ההנהלה, ועל הנהלת החברה כולה מוטלת האחריות להכין, להשלים ולהבטיח נכונותם של הדוחות הכספיים והגילוי הנדרש, בהתאם לכללים הנוגעים לדיווח כספי והוראות הדין.

2.1.8 לאור האמור לעיל המלצות הועדה הן:

- א. רוב חברי ועדת הביקורת יהיו דירקטורים עצמאיים (לרבות הדירקטורים החיצוניים).
- ב. יושב ראש הועדה יהיה דירקטור חיצוני.
- ג. הקוורום לדיון בוועדת הביקורת יהיה רוב של הדירקטורים העצמאיים מבין המשתתפים בישיבה ובלבד שנכח דח"צ אחד לפחות.
- ד. רוב חברי ועדת הביקורת יהיו בעלי יכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים כשמביניהם לפחות אחד יהיה דח"צ.
- ה. חברי ועדת הביקורת אינם רשאים לקחת חלק פעיל בעריכת הדוחות הכספיים של החברה.
- ו. המלצות ועדת הביקורת תובאנה בפני הדירקטוריון, והדירקטוריון חייב לדון בהן טרם אישור הדוחות הכספיים. על המלצות אלה להיות מוגשות לדירקטוריון זמן סביר לפני אישור הדוחות הכספיים.
- ז. יובהר כי מקום בו ועדת הביקורת דנה בדוחות הכספיים של החברה יש ליו"ר הדירקטוריון של החברה זכות להשתתף בדיונים כמשקיף.
- ח. יש להזמין את רואה החשבון המבקר של החברה לכל ישיבה של הדירקטוריון וועדת הביקורת בה נדונים הדוחות הכספיים של החברה.
- ט. ועדת הביקורת תחווה את דעתה ביחס להיקף עבודת רואה החשבון ושכרו, וזאת ביחס לעבודה הנדרשת ממנו.
- י. המבקר הפנימי של החברה יקבל הודעות על קיום ישיבות הועדה, ויהיה רשאי להשתתף בהן.

2.2 תפקידי ועדת הביקורת בעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים

- 2.2.1 להמליץ לדירקטוריון על נוהל שיסייע בפיקוח על נאותות הדוחות הכספיים של החברה וכל הודעה או דיווח רשמי בקשר עם מצבה הכספי של החברה ותוצאות פעולותיה.

- 2.2.2 לסקור את ההערכות והאומדנים המשמעותיים שנעשו בקשר עם הדוחות הכספיים של החברה.
- 2.2.3 לסייע לדירקטוריון בבחינת הבקורות הפנימיות הקשורות בדיווח הכספי ובסקירה ובבחינה כללית של מערך הבקרה הפנימית וניהול הסיכונים בחברה.
- לסייע לדירקטוריון לפקח על האפקטיביות של פעולת המבקר הפנימי בחברה (במקרה בו הוקמה ועדת מאזן, נושא זה יטופל על ידי ועדת הביקורת).
- 2.2.4 לגבש המלצות עבור הדירקטוריון בקשר עם מינויו של רואה החשבון המבקר, שכר טרחתו ותנאי ההתקשרות עימו, לקראת אישור ההתקשרות באסיפה הכללית.
- 2.2.5 לפקח ולבחון את אי תלותו של רואה החשבון המבקר, האובייקטיביות שלו וכן אפקטיביות עבודת הביקורת, תוך התחשבות בהוראות הדין ובכללים מקצועיים, על מנת לגבש המלצות לדירקטוריון החברה בנושא.
- 2.2.6 לפתח וליישם מדיניות להתקשרות עם רואה החשבון המבקר למתן שירותים נלווים, תוך התחשבות בהוראות הדין, נהלים מקצועיים וכללי אתיקה לעניין. כמו כן לדווח לדירקטוריון על כשלים בנושא וכן להמליץ על נקיטת צעדים בהתאם.

2.3 ישיבות ועדת הביקורת (או ועדת המאזן אם הוקמה)

- 2.3.1 ועדת הביקורת תתכנס לפי צרכי החברה ובהתאם לדרוש למילוי תפקידה, אך לפחות אחת לשלושה חודשים, בזיקה למועדים הקשורים בדיווח ובביקורת. על יו"ר הוועדה, ובמידת הצורך גם שאר חבריה, לעמוד בקשר שוטף עם אנשי המפתח הקשורים לנושא הממשל התאגידי, לרבות יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל, מנהל הכספים, רואה החשבון המבקר, היועץ המשפטי, מזכיר החברה והמבקר הפנימי.
- 2.3.2 לרשות הוועדה יעמוד זמן מספק שיאפשר לה לקיים דיון מעמיק וממצה ככל שנדרש. הוועדת תדווח לדירקטוריון באורח שוטף על החלטותיה או המלצותיה, תוך קיום מרווח זמן מספק שיאפשר לוועדה לעבד את מסקנותיה, ולהגישן לדירקטוריון מבעוד מועד.

2.3.3 ועדת הביקורת תקיים לפחות פגישה אחת שנתית עם המבקר הפנימי ורואה החשבון המבקר, שלא בנוכחות ההנהלה (לרבות המנכ"ל), לשם דיון בסוגיות ונושאים הנוגעים לתפקידה ולנושאים העולים מהביקורת.

2.3.4 יו"ר ועדת הביקורת יוודא כי בידי הועדה מקורות מספקים לביצוע תפקידה, וכי הועדה תקבל את המידע והמסמכים הדרושים לה במועד שיאפשר הקדשת תשומת לב נאותה לסוגיות הנדונות.

2.4 מיומנות והכשרת חברי ועדת הביקורת

2.4.1 על החברה לערוך תוכנית הכשרה לחברים חדשים בוועדה, אשר תתייחס, בין היתר, לתפקידה של הועדה, מסגרת עבודתה, מחויבות הזמנים הנדרשת מחבריה, וכן תכלול סקירה של עסקי החברה, תוך זיהוי הסיכונים והמאפיינים העסקיים והפיננסיים העיקריים. בנוסף, יכול שהתוכנית תכלול הכרות עם חלק מעובדי החברה.

2.4.2 יש לדאוג להכשרה מתמשכת ומתאימה לחברי ועדת הביקורת על בסיס תקופתי וזאת בנוסף להכשרה שתיתן לכלל הדירקטורים בחברה. ההכשרה תתייחס, בין היתר, לדרישות הדיווח החלות על החברה על פי כל דין, להבנה של עקרונות הדיווח החשבונאי והדינים הקשורים אליהם, וכן התפתחויות בתחומים אלו (יכול שההכשרה תתייחס לנושאים כגון, הבנת דו"חות כספיים, כללי חשבונאות מקובלים ופרקטיקה מקובלת, המסגרת המשפטית של עסקי החברה, תפקידי הביקורת הפנימית והביקורת החיצונית וניהול סיכונים).

תוכנית ההכשרה וההכשרה השוטפת יכולים להיערך במגוון דרכים, לרבות קורסים מקצועיים וכנסים, סמינרים פנימיים של החברה ותדרוכים על ידי יועצים חיצוניים.

2.5 קשרי גומלין של ועדת הביקורת עם הדירקטוריון בנוגע לעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים

2.5.1 תפקידי ועדת הביקורת (מעבר לקבוע בחוק) יוגדרו על ידי הדירקטוריון, כמו גם חובות הדיווח של הועדה לדירקטוריון.

2.5.2 על ועדת הביקורת לבחון אחת לשנה את סמכויותיה והאפקטיביות של פעולתה ולהמליץ לדירקטוריון על שינויים נחוצים. על הדירקטוריון לבחון אחת לשנה את האפקטיביות של הועדה.

2.5.3 במקרה של חילוקי דעות בין הדירקטוריון לוועדה, יש להקדיש זמן נאות לליבון המחלוקת ולפתרונה.

2.6 דגשים לעבודת הועדה לעניין הדיווח הכספי

2.6.1 על ועדת הביקורת לסייע לדירקטוריון לבחון את הסוגיות המהותיות בדיווח ואת ההערכות שנעשו ושיקול הדעת שהופעל במסגרת הכנת הדוחות הכספיים, הדוחות הפנימיים ודיווחים רשמיים אחרים.

2.6.2 ההנהלה אחראית להכין, להשלים ולהבטיח נכונותם של הדוחות הכספיים בפרט והגילוי הנדרש ביתר דיווחי החברה בכלל, בהתאם לכללים הנוגעים לדיווח כספי והוראות הדין. כאמור, חברי הועדה אינם רשאים לקחת חלק פעיל בעריכת הדוחות הכספיים של החברה. יחד עם זאת, על הועדה לדון במדיניות החשבונאית שיושמה, והשינויים שהיו בה, וכן בכל אומדן או הערכה משמעותיים שנעשו. על ההנהלה לידע את ועדת הביקורת בדבר השיטות ששימשו לרישום עסקאות לא רגילות, היכן שקיימות מספר אלטרנטיבות לטיפול החשבונאי. בהתחשב בעמדת רואה החשבון המבקר על ועדת הביקורת לבחון האם החברה יישמה מדיניות חשבונאית נאותה, והשתמשה באומדנים והערכות נאותים.

2.6.3 על ועדת הביקורת לבחון את שלמות הגילוי בדוחות הכספיים של החברה ולשקול האם ניתן גילוי נאות בהתאם לנסיבות. על הועדה לדווח לדירקטוריון על כל מקרה בו היא סבורה כי קיימת בעיה בדיווח הכספי של החברה.

2.6.4 על ועדת הביקורת לסקור מידע נלווה הנכלל בדוחות הכספיים, לרבות מידע הנוגע למצב הכספי והתפעולי, וכן מידע הנוגע לממשל התאגידי בקשר עם הביקורת וניהול הסיכונים בחברה. באופן דומה, היכן שדרוש אישור הדירקטוריון לדיווח הכולל מידע כספי, במידת האפשר על הועדה לסקור קודם לכן דיווחים אלו.

2.7 דגשים לעבודת הועדה לעניין בקרה פנימית וניהול סיכונים

2.7.1 על ועדת הביקורת לסייע לדירקטוריון לסקור ולבחון את הבקורות הפנימיות הקשורות בדיווח הכספי, וכן את כלל מערך הבקרה הפנימית וניהול הסיכונים, במידה והאחרונים לא מטופלים על ידי הדירקטוריון כולו או ועדה מוועדותיו.

לעניין סעיף זה יחשבו בקרות פנימיות הקשורות בדיווח הכספי כבקרות ונהלים הקיימים בחברה ואשר נועדו להבטיח כי מידע שעל החברה לגלות בדוחות שהיא מפרסמת על פי דין, ירשם, יתועד, יעובד וידווח במועד ובצורה המוגדרים בחוק.

יתרה מכך הבקרות והנהלים הקשורים לגילוי כוללים את הבקרות והנהלים שנועדו להבטיח שהמידע שגילוי נדרש בדוחות החברה, נאסף ומדווח להנהלת החברה, לרבות נושאי המשרה הבכירה בה והאחראים על נושא הכספים, באופן המאפשר להם לקבל החלטות בזמן באשר לגילוי הנדרש.

2.7.2 הנהלת החברה אחראית לזיהוי, הערכה, ניהול ופיקוח אחר סיכונים, וכן אחראית על פיתוח, הפעלה ופיקוח על מערך הבקרה הפנימית, ודיווח על פעולות אלו לדירקטוריון. למעט אם הדבר נעשה על ידי הדירקטוריון, על הוועדה לקבל דיווחים מההנהלה באשר לאפקטיביות של המערכות שכווננו, ולתוצאות בדיקות שנעשו על ידי מבקר הפנים ורואה החשבון המבקר.

2.8 הגנה על מתריעים

על ועדת הביקורת לבחון ולאמץ הסדרים לפיהם עובדי החברה יוכלו להעלות בבטחה הסתייגויות ותלונות באשר לכשלים אפשריים בדיווח הכספי או בנושאים אחרים. על הוועדה להבטיח כי קיימים נהלים לבדיקה וחקירה של עניינים אלו ולטיפול בהם. קיומם של הסדרים כאמור יובא לידיעת עובדי החברה באופן תקופתי.

2.9 דגשים לעניין הליך הביקורת הפנימית

2.9.1 על ועדת הביקורת לסקור ולאשר כל התייחסות בדוח התקופתי הנוגעת לנושא הבקרה הפנימית וניהול הסיכונים, למעט אם הדבר מטופל על ידי הדירקטוריון כולו או ועדה מוועדותיו.

2.9.2 על ועדת הביקורת לבקר ולבחון את האפקטיביות של פעולת מבקר הפנים בחברה. על הוועדה להבטיח כי לרשות מבקר הפנים עומדים הכלים, המקורות והגישה למידע הנחוצים למילוי תפקידו בהתאם לסטנדרטים המקצועיים הרלוונטיים.

2.9.3 על ועדת הביקורת לבחון קיומן של בקרות שנועדו לאיתורן והבאתן של עסקאות עם בעלי עניין לאישור ולדיווח בהתאם לנדרש בדין ועל פי החלטות החברה.